

FALKENBERGS
KOMMUN

Socialförvaltningen
Christina Uddén
Jenny Bengtsson

Datum
2017-05-11
Version 1

Basutbildning i Hälso- och sjukvård

- *Detta dokument är ett skriftligt komplement till Basutbildningsfilmen.*

Lagar och föreskrifter

Arbete inom hälso- och sjukvård styrs av en rad lagar och föreskrifter. En av lagarna som styr är Hälso- och sjukvårdslagen. Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska hälso- och sjukvården bedrivas så att den uppfyller kraven på en god och säker vård. Detta innebär att medicinskt förebygga, utreda och behandla utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet. Att utföra arbetsuppgifter på delegering innebär att man arbetar efter Hälso- och sjukvårdslagen.

- Patientsäkerhetslagen ska främja hög patientsäkerhet och tillgodose patienternas behov av trygghet i vården och behandlingen.
- Patientdatalagen syftar till att med hjälp av dess sekretessbestämmelser skydda patientens integritet och att öka patientsäkerheten.
- Socialstyrelsens föreskrift
Socialstyrelsens föreskrift om delegering reglerar hur legitimerad personal kan delegera ut uppgifter till icke legitimerad personal. Den legitimerade har den formella kompetensen genom sin utbildning på högskola. Den delegerade får den reella kompetensen genom att den legitimerade visar och lär ut i teori och praktik.

Delegerad arbetsuppgift

Att delegera ut en arbetsuppgift inom hälso- och sjukvård innebär att en legitimerad överlåter en del av sina arbetsuppgifter till icke legitimerad. Det är ett stort förtroende från legitimerad personal och ett stort ansvar för mottagaren. När du utför arbetsuppgifter på delegering har du ett eget yrkesansvar som hälso- och sjukvårdspersonal.

Att delegera ut en arbetsuppgift inom hälso- och sjukvård innebär att legitimerad överlåter en del av sina arbetsuppgifter till icke legitimerad.

För dig som tar emot en delegering ställs en rad krav. Du måste ha både de teoretiska och de praktiska kunskaperna. Du tar på dig ansvaret att uppgiften blir utförd på rätt sätt och du är skyldig att rapportera till legitimerad om något avviker. Ingen kan tvinga dig att ta emot en delegering. Du måste känna dig trygg och säker med att ta emot en delegering. Du kan aldrig lämna vidare en delegerad arbetsuppgift till någon arbetskamrat som inte har delegering. En delegering gäller max ett år.

Den legitimerade ansvarar för att undervisa och informera. Att tydligt informera och instruera hur arbetsuppgiften ska utföras genom ordination eller instruktion. Att följa upp och återkoppla till den delegerade. Chefens ansvar ligger i att leda och fördela arbetet. Att godkänna att personal tar emot delegering och samverka med den legitimerade kring delegering och uppföljning.

Avvikelse

När vi arbetar med människor kan vårt agerande ibland innebära risker för patienten. En avvikelse är en händelse som har medfört eller hade kunnat medföra att patienten skadats. Även psykiska konsekvenser, t.ex. oro och otrygghet, kan räknas som skada. Exempel på avvikelser kan vara avsteg från hygienregler, att läkemedel inte getts på rätt tidpunkt eller utebliven ordinerad träning.

Avvikelse rapport skrivs för att utreda varför det inträffade. Om det brustit i rutiner så har verksamheten skyldighet att se över bristerna för att undvika att de upprepas. En avvikelse rapport skrivs alltid av den som upptäcker den. Då beskrivs händelsen så noggrant som möjligt med datum och klockslag. Avvikelsehantering är en viktig del i arbetet med kvalitetssäkring och utveckling.

Dagligt omsorgsarbete

Det finns uppgifter som legitimerad personal ber omsorgspersonal utföra som INTE är hälso- och sjukvård, alltså uppgifter som inte kräver delegering för att utföra. Det kan tex vara att tillföra vätska och dokumentera i vätskelistor, vända enligt vändschema, gång- och aktivitetsträning i vardagen. Dessa uppgifter ingår i det dagliga omsorgsarbetet och då gäller Socialtjänstlagen eller lagen om stöd och service, beroende på i vilken verksamhet man arbetar.

Enligt Socialtjänstlagen ansvarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Lagen om stöd och service innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer med medfödda eller förvärvade hjärn- och ryggmärgsskador.

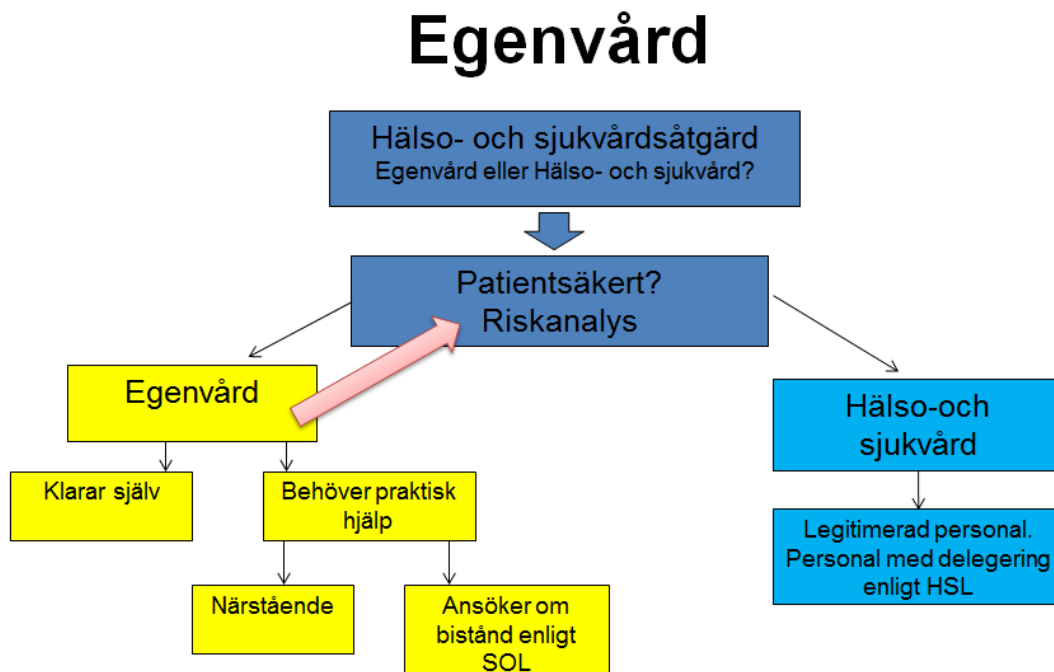

Dagligt omsorgsarbete kan exempelvis innebära att vända enligt vändschema eller utföra gång- och aktivitetsträning i vardagen.

Egenvård eller Hälso- och sjukvård

Det är den behandlande legitimerade yrkesutövaren som inom sitt ansvarsområde ska bedöma om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård.

Det är alltså hälso- och sjukvården som bestämmer vilken åtgärd som kan utföras som egenvård i varje enskilt fall. Den som gör bedömningen måste analysera om det finns några risker med att åtgärden bedöms som egenvård. Man ska utreda om patienten själv kan utföra den aktuella hälso- och sjukvårdsåtgärden, eller om patienten kan göra det med hjälp av någon annan.

Egenvård eller hälso- och sjukvård? Det är den behandlande legitimerade yrkesutövaren som inom sitt ansvarsområde bedömer om en hälso- och sjukvårdsåtgärd ska utföras som egenvård.

Vid egenvård är det alltid patienten själv som är ansvarig för hälso- och sjukvårdsåtgärden och hur den utförs, men kan behöva praktisk hjälp. Det kan vara att öppna förpackning med läkemedel eller att ta fram ett träningsredskap. Insatsen som omsorgspersonal gör vid egenvård är inte hälso- och sjukvård och ska inte signeras.

En hälso- och sjukvårdsåtgärd får inte bedömas som egenvård om analysen visar att det finns en risk att patienten skadas. Åtgärden ska då utföras som en hälso- och sjukvårdsinsats av legitimerad personal eller personal med delegering. Om patientens status förändras kan en ny riskanalys behöva göras.

Att utföra en arbetsuppgift inom hälso- och sjukvård på delegering

Grunden till en arbetsuppgift inom hälso- och sjukvård är ALLTID en ordination eller anvisning. Ordinationen eller anvisningen ska tydligt tala om

- VAD som ska utföras
- på vilket SÄTT och
- vid vilken TIDPUNKT

Ordinationen är alltid patientbunden. Om något är oklart måste du alltid kontakta den legitimerade.

När du ska utföra arbetsuppgiften kontrollerar du först patientens identitet. Sedan kontrollerar du att namn och personnummer på ordinationen eller anvisningen stämmer överens med patienten. Läs sedan igenom ordinationen eller anvisningen och kontrollera att ingen annan redan utfört uppgiften, genom att se att den inte är signerad. Förbered dig sedan och ställ i ordning det som behövs för att utföra uppgiften. Utför uppgiften och signera. Den som påbörjat uppgiften utför alla momenten i uppgiften från början till slut. Uppgiften är inte färdig förrän den är signerad. Om det av någon anledning inte går att fullfölja uppgiften är du skyldig att dokumentera detta och rapportera det vidare till legitimerad.

1. Kontrollera patientens identitet
2. Kontrollera namn och personnummer på ordinationen
3. Läs ordinationen
4. Kontrollera att ingen annan utfört uppgiften
5. Förbered det som behövs
6. Utför uppgiften
7. Signera

Exempel på arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård

En arbetsuppgift inom hälso- och sjukvård kan till exempel vara att utföra en rörlighetsträning, att överlämna läkemedel, att lägga om sår, utföra handträning eller andningsträning. Oavsett vilken typ av arbetsuppgift som du ska utföra gäller samma princip för genomförande. Du måste inneha delegering för uppgiften och utföra uppgiften i den bestämda ordningen som nyss beskrevs.

En arbetsuppgift inom hälso- och sjukvård kan vara såromläggning.

Dokumentation

Patientjournal ska föras vid all hälso- och sjukvård. Bestämmelser om journalföring finns i patientdatalagen och i Socialstyrelsens föreskrifter. Huvudsyftet med en patientjournal är att säkerställa att patienten ges en god och säker vård.

När du utför arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård på delegering är du alltså skyldig att dokumentera dessa. Det gör du genom att signera att du utfört uppgiften. Du skriver då din signatur på en lista, digitalt eller på papper. Genom din signering bekräftar du att du utfört arbetsuppgiften.

Om du av någon anledning inte kan utföra arbetsuppgiften är du skyldig att dokumentera även detta. Det kan till exempel handla om att patienten bara orkar utföra halva träningsprogrammet eller inte vill svälja tablettorna. I dessa fall måste du även kontakta den legitimerade och informera om anledningen till att uppgiften inte går att utföra. Om en signering uteblir ska den som upptäcker detta skriva en avvikelserapport.

Samarbete

För att allt hälso- och sjukvårdsarbete ska resultera i god och säker vård för patienten är det viktigt att all berörd personal har ett bra samarbete. De patienter som behöver hälso- och sjukvård har någon eller några legitimerade utsedda som ansvarar för hälso- och sjukvårdande insatser. Som personal kan du alltid kontakta någon legitimerad per telefon.

Det är av stor vikt att all berörd personal har ett bra samarbete för att hälso- och sjukvårdsarbetet ska resultera i god och säker vård för patienten.

Telefonnummer till legitimerade finns angivna hos varje patient som är inskriven i hemsjukvården. Tveka aldrig att ringa om något verkar oklart eller om du vill fråga något. Om en patient blir akut dålig och behöver snabb vård ska du direkt själv ringa 112. Ring sedan ansvarig sjuksköterska och berätta vad som hänt.

LYCKA TILL!